Педагогічні перспективи трансформації військової освіти в Україні на основі міжнародного досвіду

Володимир Кириленко
доктор військових наук, професор, заслужений діяч науки і техніки
начальник управління організації військової освіти Центрального управління військової освіти і науки Генерального штабу Збройних Сил України
Генеральний штаб Збройних Сил України
03168, проспект Повітряних Сил, 6, Київ, Україна
e-mail: kirilenko09@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2206-1651

Володимир Гурковський
доктор наук з державного управління, професор
провідний науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: volodymyr.gurkovskyi@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2021-5204

Лілія Семененко
старший викладач кафедри іноземних мов
Національний університет оборони України
03049, проспект Повітряних Сил, 28, Київ, Україна
e-mail: selin-ua@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-5628-3586

Олександр Вербовенко
заступник начальника Центрального управління цивільно-військового співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України
Генеральний штаб Збройних Сил України
03168, проспект Повітряних Сил, 6, Київ, Україна
e-mail: vop197007@gmail.com
ORCID: 0009-0004-5188-267X

Анотація. Статтю присвячено аналізу трансформації військової освіти в Україні в умовах сучасних загроз, пов'язаних зі збройною агресією росії. Основну увагу спрямовано на необхідність модернізації системи військової освіти України з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема таких країн, як США, Велика Британія, Франція та Німеччина. Автори пропонують визначення педагогічних перспектив, що стосуються трансформації військової освіти в Україні, на основі міжнародного досвіду. У статті підкреслено значення формування ментальної архітектури, яка передбачає критичне мислення, рефлексивну культуру та цивільно-військову взаємодію, що є основою успіху у військових операціях. Розглянуто специфіку військової освіти в різних країнах, зокрема проаналізовано програми підготовки офіцерів у США, Великій Британії та Німеччині, які спрямовані на розвиток професійних навичок, необхідних для протидії сучасним загрозам. Акцентовано на інтеграції цивільних та військових компонентів в освітній процес, що сприяє системному підходу до підготовки військових фахівців. У педагогічному контексті у статті наголошено на важливості розроблення навчальних програм, які базуються на компетентнісному підході, інтерактивних методах навчання та розвитку критичного мислення. Упровадження таких педагогічних інновацій, як проблемно-орієнтоване навчання, симуляції та кейс-стаді, дає можливість підготувати військових фахівців, здатних ефективно діяти в умовах невизначеності та

швидких змін обстановки. Особлива увага приділяється розвитку лідерських якостей, навичок командної роботи та емоційного інтелекту, що є невід'ємною складовою підготовки військових кадрів. У статті зазначається, що трансформація військової освіти в Україні може бути успішною лише за умови аналізу міжнародного досвіду та адаптації найкращих практик до українських реалій з урахуванням поточної безпекової ситуації. Автори наголошують на важливості взаємодії між різними рівнями військової підготовки, впровадження сучасних педагогічних технологій та інновацій, а також посилення лідерських якостей і стратегічного мислення військових фахівців. У статті наведено результати проведеного аналізу сучасних тенденцій у військовій освіті провідних країн світу та педагогічних перспектив адаптації міжнародного досвіду до українських реалій. Результати дослідження вказують на те, що реформування військової освіти є одним із ключових чинників забезпечення боєздатності країни та її стійкості в умовах сучасних загроз, які мають воєнний характер.

Ключові слова: військова освіта, трансформація, міжнародний досвід, лідерські якості, інтерактивні методи навчання, педагогічні перспективи, критичне мислення, цивільно-військова взаємодія.

Вступ (Introduction)

Військова освіта є елементом фундаментальних основ національної безпеки та важливим інструментом формування професійної військової еліти, здатної забезпечити захист держави в умовах сучасних загроз. Військова освіта позиціонується у світі як державне інституційне утворення, що є провідним та фундаментальним у суспільстві. Фундаментальність військової освіти можна пояснити таким чином – забезпечення боєздатності сектора безпеки і оборони держави, підготовка нової генерації військових фахівців для всіх рівнів військового управління.

Україна має можливість використати досвід провідних країн світу, таких як США, Велика Британія, Франція та Німеччина, де військова освіта базується на інноваційних підходах, зокрема йдеться про інтеграцію технологій, проблемно-орієнтоване навчання та розвиток критичного мислення. Ці країни не лише зберігають високу якість підготовки військових кадрів, а й постійно адаптують свої навчальні програми відповідно до нових загроз національній безпеці. Важливим аспектом, що потребує уваги в українському контексті, є інтеграція цивільних компонентів у військовий освітній процес, що дає можливість сформувати комплексне бачення завдань та викликів, з якими стикається сучасний військовий.

Водночас стає вкрай важливим не лише вивчення міжнародного досвіду, а й те, що міжнародні країни-партнери, зокрема країни – члени НАТО, можуть навчатися у нас. Збройні Сили України, даючи відсіч російській армії – одній з найбільших армій світу, здобули унікальний досвід ведення сучасної війни. Цей досвід є надзвичайно цінним і може слугувати основою для підготовки військових кадрів інших країн, зокрема з огляду на адаптацію до реальних бойових умов і подолання новітніх загроз національній безпеці.

Матеріали та методи (Materials and Methods)

Проблематикою сучасної військової освіти опікується низка вітчизняних науковців, праці яких присвячені впровадженню інноваційних педагогічних технологій та підготовці фахівців з інформаційної безпеки держави [1–3]. Огляду світового досвіду реалізації військової освіти присвячено чимало досліджень (наприклад [4, 5, 8]). Дослідження питань стосовно педагогічних перспектив упровадження міжнародного досвіду трансформації військової освіти вітчизняними вченими здійснювались фрагментарно, тому виникає потреба в системному аналізі та узагальненні накопичених знань. Це допоможе глибше зрозуміти можливості адаптації передових підходів до навчання та виховання військових фахівців, зважаючи на специфіку сучасних умов і потреб українського суспільства.

Це дослідження базується на комплексному аналізі міжнародного досвіду військової освіти, зокрема практик, які застосовуються у таких країнах, як США, Велика Британія,

Франція та Німеччина. Основними джерелами для аналізу були наукові публікації, матеріали міжнародних організацій, а також досвід українських військових освітніх установ. Зібрані матеріали містили огляд педагогічних підходів до навчання, особливості організації військової освіти та її адаптації до сучасних загроз.

Як основний метод дослідження було обрано метод порівняльного аналізу, що дозволило визначити подібності та відмінності у підходах до військової освіти в різних країнах, а також адаптацію цих підходів до українського контексту. Результати дослідження базувалися на отриманих даних, які надали можливість сформувати рекомендації щодо подальшої модернізації військової освіти в Україні. Окрему увагу було звернено на впровадження компетентнісного підходу, інтерактивних методів навчання. Вміст запропонованої статті сформовано на основі аналізу актуальних наукових праць дослідників військової освіти Британії, Франції, США та Німеччини.

Результати (Results)

У результаті аналізу наукових праць західних дослідників військової освіти було встановлено, що якість військової освіти впливає на воєнні досягнення. Отже, для українців, які чинять опір російській агресії, трансформація військової освіти є одним із пріоритетних завдань.

Педагогічні перспективи в контексті трансформації військової освіти в Україні – це можливості та напрями розвитку освітнього процесу, які виникають у результаті впровадження нових підходів, методик та стандартів, заснованих на міжнародному досвіді. Вони охоплюють адаптацію навчальних програм до потреб війни, впровадження інноваційних технологій, підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу та зміцнення міжнародної співпраці, що спрямовано на підготовку військових фахівців в умовах війни та забезпечення національної безпеки.

Дослідимо особливості військової освіти у провідних країнах світу, таких як США, Велика Британія, Франція, Німеччина, та визначимо, на що спрямований зміст військової освіти у цих країнах. Військова освіта у цих державах орієнтована на прагнення до досконалості та використання досвіду миротворчих місій, боротьби з тероризмом, а також реагування на стихійні лиха. Майбутні військові у цих країнах усвідомлюють складність своїх професійних завдань і потребують відповідних знань, адже передбачити всі виклики неможливо. Наприклад, сучасна військова освіта в США орієнтована на підвищення ефективності проведення військових операцій. Під ефективністю американські військові фахівці мають на увазі здатність досягти тактичної переваги в бою, випереджаючи супротивника. Американські навчальні заклади, що реалізують підготовку військових, базуються на сучасних підходах військової тактики, які передбачають ефективну комунікацію та злагоджену координацію між видами військ. Це дозволяє підтримувати ініціативу та обмежити можливості супротивника до маневру. Така система тактики в регулярній армії США отримала назву “загальновійськовий маневр”, що насамперед спрямовано на зниження летальності під час масштабних наземних бойових дій (наприклад, під час проведення операцій у конфліктах в Іраку та Сирії). Цінність західного підходу до військової освіти полягає в тому, що він ґрунтується на аналізі переваг і помилок минулих військових і миротворчих операцій, а також на тестуванні зброї, діях командирів і розвитку лідерських якостей.

Аналізуючи розвиток американської військової освіти, варто відзначити, що після здобуття незалежності від Великої Британії в США не було жодної формальної військової освітньої програми. Офіцерів армії набирали з вищих соціальних прошарків, але вони не мали належної професійної підготовки. Це було не результатом недбалості, а наслідком суспільних стереотипів. За президентства Дж. Вашингтона почалося формування офіційної системи військової освіти, особливо для підготовки молодших офіцерів. У США було створено першу військову академію у Вест-Пойнті, яка сприяла розвитку військової освіти та накопиченню військових знань. Американська військова освіта має такі характеристики: розроблення

програм, що спочатку вивчають теоретично, а потім відпрацьовують на полі бою; поєднання бойових навичок офіцера з практичним досвідом; проведення тактичних польових навчань; забезпечення достатнього фінансування. Загалом, військова освіта США спрямована на формування умінь і навичок для ухвалення рішень особами на командних посадах. Державні вимоги до військової освіти передбачають планування і ведення військових дій, військове управління та розроблення концепції національної безпеки з урахуванням політичних, соціальних, економічних і психологічних аспектів [5]. У табл. 1 відображено особливості та інновації у ключових закладах військової освіти США.

Таблиця 1. Мережа закладів військової освіти США

Заклад військової освіти	Рівень освіти	Особливості	Інновації та педагогічні технології
Військова академія США у Вест-Пойнті United States Military Academy	Бакалаврат	Основний заклад для підготовки офіцерів армії США. Фокус на військовій стратегії.	Симуляційні навчання для розвитку навичок.
Військовий коледж ВМС США United States Naval Academy	Бакалаврат	Підготовка офіцерів для військово-морських сил. Акцент на навігації.	Інтерактивні навчальні платформи.
Повітряна академія США United States Air Force Academy	Бакалаврат	Підготовка офіцерів для повітряних сил. Фокус на авіаційних технологіях.	Використання віртуальної реальності для тренувань.
Національний університет оборони США National Defense University	Магістратура	Багатопрофільний заклад для підготовки стратегічних лідерів.	Інтеграція новітніх технологій у навчальний процес.

Слід зазначити, що кожен рід військ у США (сухопутні війська, флот і повітряні сили) має свій спеціалізований навчальний заклад. Усі ці заклади мають відділення для додаткової професійної військової освіти; достатню кількість навчальних приміщень, гуртожитків і земель; здійснюють активне будівництво нових споруд; співпрацюють з аутсорсинговими компаніями.

До широкомасштабного вторгнення росії в Україну у військовій освіті США були фінансові та екологічні обмеження. Однак з 2022 року керівництво США збільшило фінансування цих закладів, знявши обмеження на впровадження додаткових функцій і розширення діяльності [6]. Завдяки цим змінам армії США дозволено забезпечувати додаткову спеціалізовану підготовку для підвищення кваліфікації військовослужбовців, зокрема медичного персоналу та юристів. Варто наголосити, що у системі військової освіти США функціонує Офіцерська Освітня Програма (далі – ООП), яка є продуктивним та послідовним процесом навчання та підготовки офіцерів, початок якого здійснюється на етапі підготовки до виконання службових обов'язків та триває на базовому, середньому командно-штабному та вищому рівнях. Зазначена ООП створює можливості для проходження базового курсу офіцерів, передбачає триетапну програму, яка складається з попереднього прийняття на службу, призначення на посаду та початкової підготовки, що спрямована на розвиток лідерських якостей молодших офіцерів, формування компетенцій, впевненості й навичок управління невеликими підрозділами.

Поглиблений курс охоплює лідерську, тактичну та технічну підготовку, необхідну для виконання обов'язків командира роти. Курс капітанів готує офіцерів до ефективного командування на рівні роти. Штабний курс зосереджується на розвиткові навичок офіцера штабу та лідерських здібностей, потрібних для роботи на вищих рівнях управління батальйоном.

Школа перспективних військових досліджень забезпечує підготовку офіцерів на високому рівні військової майстерності з метою формування командирів та офіцерів генеральних штабів, здатних виконувати завдання у мирний та воєнний час, зокрема здійснювати планування міжвідомчих операцій. Коледж вищого керівного складу готує старших офіцерів, цивільних службовців та міжнародних лідерів до роботи на стратегічних управлінських рівнях.

Загалом, військова освіта у США спрямована на розвиток здатності офіцерів до планування та використання сил армії у різних типах операцій, вирішення питань, що впливають на ухвалення рішень у сфері національної безпеки, розроблення військових стратегій та доктрин, забезпечення оперативної сумісності та прогнозування ключових викликів для союзників. [5]

Військова освіта у Великій Британії заслуговує на особливу увагу, оскільки ця країна має тривалу історію формування й розташована на протилежному від США боці Атлантики.

Військова освіта у Британії здійснюється у спеціальних штабних коледжах, її пріоритетом є підготовка до "основної діяльності", тобто якісна підготовка штабних офіцерів. Відповідальні за британську військову освіту вважають, що підготовка військових фахівців має здійснюватися на всіх рівнях військової освіти, від середнього до вищого. Тому військова освіта пропонує випускникам-офіцерам підготовку до здобуття ступеня магістра. З-поміж останніх тенденцій трансформації військової освіти у Великій Британії можна виокремити такі особливості:

розроблення навчальних програм підготовки офіцерів із більш профільними військовими темами, дотичними до практики майбутнього офіцера;

зростання скептицизму щодо ролі цивільних науковців у наданні військової освіти;

розуміння наявності ускладненого безпекового середовища у світі;

поява нових технологій (зокрема штучного інтелекту), що можуть непередбачувано впливати на характер війни;

втрата демографічного ресурсу в межах Британії та всього світу;

терористична діяльність, що базується на інноваційних технологіях зв'язку, тощо.

Перелічені тенденції військової освіти характерні не лише для Великої Британії, а й для багатьох країн Західної Європи, які враховують у своїх реформах досвід України у протистоянні російській агресії. У зв'язку із тим, що росія та її союзники прагнуть змінити світовий порядок і загальну архітектуру безпеки, інші країни змушені відповідно реагувати.

Основний напрям змін у військовій освіті Великої Британії – перехід від узагальнених навчальних програм до стратегічно орієнтованих, що дозволяє охопити ширший спектр тем для підготовки майбутніх офіцерів британської армії. Головним завданням військових коледжів Великої Британії є розвиток критичного мислення, комунікації, аналітичних здібностей тощо.

У рамках трансформації британської військової освіти було розроблено курси з менеджменту, штучного інтелекту та управління персоналом. На думку британських керівників у сфері оборони та безпеки, сучасний офіцер потребує навичок, які сприятимуть його професійному розвитку [7]. До війни в Україні основною проблемою у військовій освіті Великої Британії та інших країн – членів і партнерів НАТО було скорочення фінансування на професійну військову підготовку. Проте у 2022 році ситуація кардинально змінилася.

У британських штабних коледжах навчальні програми поєднують військову тематику з елементами академічної освіти, що можна назвати своєрідним академічним компромісом у нових підходах до навчання. На основі рекомендацій керівників різних родів військ Об'єднаного Королівства було впроваджено такі заходи: залучення висококваліфікованих офіцерів до викладацької діяльності; інтеграція цивільних науково-педагогічних працівників в освітній процес штабних коледжів для формування в майбутніх офіцерів системного мислення, навичок реагування на критичні ситуації, аналітичних здібностей, когнітивного різноманіття та здатності впроваджувати інновації.

Унікальність британської системи військової освіти полягає у поєднанні знань досвідчених офіцерів та цивільних викладачів, що створює для майбутніх офіцерів можливість отримати різнобічний освітній досвід, альтернативні погляди, якісне навчання та доступ до висококласних досліджень [8].

У табл. 2 наведено мережу закладів військової освіти Об'єднаного Королівства. У ній підсумовано ключові заклади військової освіти у Великій Британії, підкреслено їхні рівні освіти, особливості, інновації та специфічні педагогічні технології.

Таблиця 2. Мережа закладів військової освіти Великої Британії

Заклад військової освіти	Рівень освіти	Особливості	Інновації та педагогічні технології
Королівська військова академія Сандхерст	Бакалаврат	Основний заклад для підготовки офіцерів. Навчання: тактика, стратегія, лідерство.	Симуляційні тренування для розвитку навичок; інтерактивні вправи для ухвалення рішень.
Британський королівський морський коледж	Бакалаврат	Готує офіцерів ВМФ. Фокус на навігації та бойовому управлінні.	Використання сучасних технологій управління кораблем; віртуальна реальність для навчання навігації.
Коледж повітряних сил Королівства Кранвелл	Бакалаврат	Підготовка офіцерів повітряних сил. Акцент на механіку та навігацію.	Онлайн-платформи для навчання; практичні семінари для підготовки пілотів.
Академія оборони Великої Британії	Магістратура	Багатопрофільний заклад для військових і цивільних службовців.	Міждисциплінарні підходи; інтеграція технологій у стратегічне планування.

Слід зауважити, що Україна активно співпрацює в питаннях, що стосуються підвищення кваліфікації військових фахівців. Наприклад, програми навчання, реалізовані Великою Британією, охопили 42000 українських військовослужбовців і були спрямовані на розвиток тактичних навичок і вдосконалення роботи із сучасним військовим обладнанням, таким як танки Leopard [5].

Аналіз поточного стану та змін у військовій освіті Німеччини заслуговує на увагу. Федеративна Республіка Німеччина відкрила свої перші військові університети лише у 1973 році, після Другої світової війни. Німецьке суспільство створило нову армію та систему військової освіти, орієнтовану не на ідеали, а на раціональний підхід. Основна ідея німецької військової освіти полягає в тому, що вона настільки ж необхідна, як і загальна середня освіта. Військові навчальні заклади в Німеччині вимагають дотримання дисципліни та знань військової тактики. Держава повністю фінансує підготовку майбутніх офіцерів, що забезпечує високий рівень їхньої професійної підготовки та освіти. У Німеччині діє велика кількість військових закладів та спеціалізованих програм навчання. Цю систему військової освіти цінують у світі за унікальне поєднання німецької культури, активного способу життя та історичного досвіду [5].

Таблиця 3 містить інформацію про роботу закладів військової освіти Німеччини та ключових закладів військової освіти країни, підкреслюючи їхні рівні освіти, особливості, інновації та специфічні педагогічні технології. Створено офіцерські школи, де викладають офіцери з базовою військовою підготовкою, які передають лідерські навички та професійні знання майбутнім військовим лідерам. Після закінчення цих шкіл курсанти продовжують навчання в університетах Бундесверу, де завершують магістерські академічні дослідження. У Німеччині для військової освіти розроблено навчальні програми, які затверджуються Федеральним Міністерством оборони та погоджуються із відповідними федеральними землями.

Таблиця 3. Мережа закладів військової освіти Федеративної Республіки Німеччина

Заклад військової освіти	Рівень освіти	Особливості	Інновації та педагогічні технології
Федеральна академія збройних сил (Bundeswehr University)	Бакалаврат	Підготовка офіцерів з різних спеціальностей, зокрема інженерії та логістики.	Використання сучасних методів навчання, інтеграція з промисловістю для практичного досвіду.
Військова академія збройних сил (Führungsakademie der Bundeswehr)	Магістратура	Призначена для підготовки висококваліфікованих офіцерів для стратегічного управління.	Симуляційні тренування для стратегічного планування та управління.
Федеральна школа артилерії (Artillerieschule der Bundeswehr)	Бакалаврат	Підготовка офіцерів артилерії. Навчання бойовим навичкам.	Використання віртуальної реальності для бойових тренувань.
Федеральна школа військової медицини (Sanitätsakademie der Bundeswehr)	Бакалаврат	Підготовка медичних офіцерів, що служать у збройних силах.	Сучасні медичні технології та симуляції для практичного навчання.

Усі військові навчальні заклади інтегровані в європейський освітній простір і можуть направляти своїх курсантів для академічної підготовки у цивільні навчальні заклади. Зокрема, після завершення академічного навчання курсанти, які навчалися в цивільних закладах, можуть пройти додаткове професійне військове навчання. Завдяки тривалим реформам військова освіта в Німеччині вважається якісною, оскільки вдало поєднує цивільний та військовий компоненти.

Розглянемо далі Францію, де навчальні заклади організовані так, що не всі випускники після завершення навчання досягають високих військових звань. Французька система військової освіти є поєднанням національних особливостей, історичного досвіду та традицій європейської культури. У Франції діють спеціалізовані військові та цивільні навчальні заклади, які реалізують програму "підготовка цивільних студентів до служби як офіцерів запасу" (Préparation Militaire Supérieure – PMS). Кількість військових та цивільних вищих навчальних закладів змінюється в результаті постійних реформ, коли уряд ухвалює рішення про закриття або відкриття нових баз і закладів. [5]. Загалом, аналізуючи військову освіту в західних країнах, можна сказати, що це складна сфера, яка постійно зазнає численних змін і коригувань. Таблиця 4 містить дані про особливості військової освіти Франції та ключові заклади військової освіти у цій країні.

Таблиця 4. Мережа закладів військової освіти Французької Республіки

Заклад військової освіти	Рівень освіти	Особливості	Інновації та педагогічні технології
Військова школа Сен-Сір (École Spéciale Militaire de Saint-Cyr)	Бакалаврат	Основний заклад для підготовки офіцерів французької армії. Фокус на тактиці та стратегії.	Симуляційні тренування для розвитку командних навичок та ухвалення рішень.
Національна школа військової авіації (École de l'Air)	Бакалаврат	Підготовка офіцерів для повітряних сил, акцент на авіаційних технологіях.	Використання віртуальної реальності для навчання пілотів та управлінських навичок.
Федеральна школа військової медицини (École de Santé des Armées)	Бакалаврат	Підготовка медичних офіцерів, які служать в армії.	Сучасні медичні технології та симуляції для практичного навчання.
Військовий інститут збройних сил (Institut des Hautes Études de la Défense Nationale)	Магістратура	Багатопрофільний заклад для підготовки стратегічних менеджерів у сфері оборони.	Міждисциплінарні підходи та інтеграція технологій у навчальний процес.

Обговорення (Discussions)

Результати дослідження свідчать про те, що впровадження досвіду провідних країн світу та сучасних педагогічних підходів інтерактивних методів навчання допоможе підвищити якість української військової освіти й наблизити її до міжнародних стандартів. Це дасть можливість підготувати військових фахівців, які зможуть швидко адаптуватися до змін у бойових умовах та ефективно взаємодіяти як із військовими, так і з цивільними структурами. Однак є й певні труднощі, пов'язані з реалізацією міжнародного досвіду, зокрема брак достатнього фінансування, кадрових ресурсів та необхідність адаптації наявної інфраструктури системи закладів військової освіти до нових вимог.

Рекомендації (Recommendations)

1. Взявши до уваги результати аналізу військових освітніх систем США, Великої Британії, Франції та Німеччини, рекомендується впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес. Використання інтерактивних методів навчання, таких як симуляції, проблемно-орієнтоване навчання та кейс-стаді, що активно застосовуються в країнах Заходу, сприятиме підвищенню якості підготовки офіцерів. Це допоможе підготувати військових фахівців до ефективного ухвалення рішень в умовах нестабільності та змін.
2. Програми підготовки офіцерів у США та Великій Британії приділяють значну увагу розвитку лідерських якостей та взаємодії між компонентами збройних сил. Україні потрібно впровадити подібні підходи, що сприятимуть ефективному керівництву на всіх рівнях та координації дій під час післявоєнної відбудови.
3. Французький досвід інтеграції цивільних педагогів у військову освіту може бути корисним для України. Це сприятиме формуванню більш широкого світогляду у військових кадрів, розумінню соціально-політичних аспектів та міжвідомчій взаємодії.
4. Досвід Німеччини показує, що належне фінансування та підтримка з боку держави є критичними для успішної реалізації реформ. В Україні необхідно забезпечити належне фінансування для адаптації інфраструктури, впровадження новітніх технологій та підвищення якості навчальних програм.

Рекомендації щодо модернізації військової освіти в Україні з урахуванням міжнародних педагогічних підходів наведено на рис. 1.

Висновок (Conclusion)

За результатами аналізу даних стосовно міжнародного досвіду, представлених у статті, можна зробити кілька важливих висновків щодо модернізації військової освіти в Україні з урахуванням педагогічних перспектив.

По-перше, міжнародний досвід, зокрема таких країн, як США, Велика Британія, Франція та Німеччина, може бути успішно адаптований для реформування української військової освіти. Упровадивши компетентнісний підхід, можна підвищити якість підготовки кадрів, забезпечуючи їхню спроможність до ефективних дій у кризових ситуаціях та в умовах післявоєнного відновлення.

По-друге, інтерактивні методи навчання, що активно використовуються в країнах Заходу, сприяють розвитку критичного мислення та здатності до швидкого ухвалення рішень. Якщо застосувати їх в українській військовій освіті, це допоможе підготувати військових до умов нестабільності та адаптувати їх до швидко змінюваних умов бойових дій та відбудови.

По-третє, розвиток лідерських якостей та інтеграція цивільних педагогів у навчальний процес, як це відбувається у Франції, сприяє формуванню ширшого світогляду у майбутніх офіцерів та їхній підготовці до взаємодії з цивільним населенням та іншими секторами суспільства. Це є важливим аспектом підготовки фахівців для успішної післявоєнної відбудови країни. Також розвиток критичного мислення та рефлексивної культури є важливими факторами, які впливають на ефективність військової освіти.

Рисунок 1. Рекомендації щодо модернізації військової освіти в Україні з урахуванням міжнародних педагогічних підходів

Забезпечення належного фінансування, ресурсів та підтримки з боку держави є ключовими факторами для успішної модернізації системи військової освіти, що підтверджує

досвід Німеччини. Без належного фінансування реалізувати нові програми та інноваційні підходи буде неможливо. Співпраця з міжнародними партнерами, такими як НАТО, та зарубіжними закладами військової освіти сприятиме обміну досвідом та участі у міжнародних навчальних програмах. Завдяки упровадженню системи моніторингу та оцінювання якості освіти (з урахуванням міжнародного досвіду) з'явиться можливість забезпечити адаптацію навчальних програм до поточних умов та підвищити ефективність підготовки фахівців як у період воєнного стану, так і в післявоєнний час. Усі ці заходи в комплексі сприятимуть зміцненню оборонних можливостей Збройних Сил України та їхній готовності до відновлення країни після війни. Слід підкреслити, що завдяки унікальному бойовому досвіду та активному співробітництву з міжнародними партнерами Україна може не лише переймати досвід, а й ділитися ним, що робить її важливим гравцем у міжнародній військовій спільноті. Цей обмін знаннями, досвідом ведення бойових дій та впровадження інноваційних рішень зміцнює колективні оборонні стратегії та підвищує рівень підготовки армій світу.

Подяки (Acknowledgments)

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів за тематикою статті.

Використані джерела (References)

1. Toronto, N. (2015). Why professionalize? Economic modernization, security, and military professionalism. *Foreign Policy Analysis, 13*. https://doi.org/ 10.1111/fpa.12093. http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/fpa.12093/abstract.
2. Hurkovskyi, V., Romanenko, Ye., & Kozak, I. (2023). Integration of virtual reality in military education: enhancing effectiveness and safety. *Scientific innovations and advanced technologies, 10* (24). https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10(24)-82-91
3. Hurkovskyi, V., & Kozak I. (2023). The role of education and training of specialists in countering russian federation's information special operation. *Current issues in modern science, 8* (14). https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-189-200
4. Verbovenko, O. P., Romanenko, Ye. O., Kyrylenko, & V. A. (2024). Kontseptualni zminy v systemi viiskovoi osvity [The conceptual changes in the military education system]. *Moderní aspekty vědy*: XXXIX.
5. Verbovenko, O. P., & Tushko, K. Yu. (2024). Practice of implementation of military education (world experience). *Scientific innovations and advanced technologies, Section: Upravlinnia ta Administruvannia, 7* (35), 76–89.
6. Schifferle, P. (2010). *America's school for war: Fort Leavenworth, officer education, and victory in World War II.* University Press of Kansas.
7. *Army doctrine publication: Land Operations.* (2010). UK Ministry of Defence (UK MOD). https://www.gov.uk/government/publications/army-doctrine-publication-operations.
8. Romanenko, Ye. O. (2022). *Viiskovosluxhbovtsi maiut navchatysia vprodovzh usiiei sluzhby i tak pidvyshchuvaty vlasnu kvalifikatsiiu* [*Military personnel should study throughout their service and thus improve their skills]* (s. 159–172). Moderní aspekty vědy: XXIV. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
9. *42000 Ukrainian troops complete UK training ready to fight*.
10. *Hlobalni informatsiini, psyholohichni ta hibrydni viiny: zahrozy ta protydii.[Global information, psychological and hybrid wars: threats and countermeasures]* (2023). (Aulin, O., Aulina, O., Bazhora, O., Hurkovskyi, B. et Al. under the general editorship V. Bebyk & N. Miakukho). Talkom.
11. *Aktualni problemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky, oborony ta rozvidky: zarubizhnyi ta vitchyznianyi dosvid [Current Issues of National Security, Defence and Intelligence: Foreign and National Experience. Fundamentals of national security]*. Monography/ V. V. Koliukh [et Al.] ; [V. M. Raievskyi] ; Vseukr. asambleia dr nauk z derzh. upr. - Kyiv : Lira-K, 2022. - 407 c.